

**MAKTABGACHA TA'LIM TIZIMIDA PEDAGOG XODIMLAR
FAOLIYATINI TAKOMILLASHTIRISH**

*Qoraqalpog'iston Respublikasi Taxiatosh
tumani 5-son DMTT direktor o'rinbosari
Dosnazarova Shahlo Rimbergenovna*

Annotatsiya: ushbu maqolada mamlakatimizda maktabgacha ta'lim tizimini yanada takomillashtirish va rivojlantirish borasida amalga oshirilayotgan islohotlar, yosh avlodning aqliy-intellektual, estetik, jismoniy, ma'naviy salohiyatini oshirishga qaratilgan chora-tadbirlarni takomillashtirish pedagog kadrlarning ish faoliyatlarini samarali tashkil qilish masalalari xususida fikr bayon etilgan.

Аннотация: в данной статье мы излагаем мнение о реформах, реализуемых в нашей стране по дальнейшему совершенствованию и развитию системы дошкольного образования, совершенствованию мер, направленных на повышение умственно-интеллектуального, эстетического, физического и духовного потенциала подрастающего поколения. и вопросы эффективной организации работы педагогов.

Abstract: in this article we express our opinion on the reforms implemented in our country for the further improvement and development of the preschool education system, the improvement of measures aimed at increasing the mental-intellectual, aesthetic, physical and spiritual potential of the younger generation. and issues of effective organization of the work of teachers.

Kalit sozlar: pedagog, kasbiy faoliyat, rahbar, jamoatchilik, tarbiyalanuvchilar, maktabgacha ta'lim.

Ключевые слова: педагог, профессиональная деятельность, лидер, сообщество, воспитанники, дошкольное образование.

Key words: pedagogue, professional activity, leader, community, pupils, preschool education.

So'nggi yillarda mamlakatimizda voyaga yetib kelayotgan yosh avlodni jismonan sog'lom, ma'naviy va intellektual jihatdan barkamol etib tarbiyalash, ta'lim-tarbiya jarayoniga samarador metod va yondashuvlarni joriy qilish, shuningdek, innovatsion g'oyalarni keng targ'ib etishga yo'naltirilgan maktabgacha ta'limning samarali tizimini shakllantirish ustuvor vazifalardan biri sifatida belgilangan.

Shu bilan birga, amalga oshirilgan tahlillar maktabgacha ta'lim bilan bolalarni to'liq qamrab olishni ta'minlash, ta'lim muassasalarini zamonaviy o'quv-uslubiy qo'llanmalar va badiiy adabiyotlar bilan boyitish, sohaga yetuk pedagog hamda boshqaruv kadrlarini jalb etish, ta'lim jarayoniga innovatsion texnologiyalarni keng

joriy etish kabi masalalarni hal etish dolzarb ekanini ko'rsatmoqda. Mazkur vazifalarning samarali ijrosi maktabgacha ta'lim tashkilotlarida faoliyat olib borayotgan tarbiyachilar, uslubchilar va psixologlar zimmasiga katta mas'uliyat yuklaydi. Bolalarga maktabgacha yoshidan boshlab zamonaviy ta'lim berish, ularni psixik, aqliy va ijtimoiy jihatdan faol rivojlantirish – hozirgi kunda maktabgacha ta'lim tashkilotlarida hal qilinishi kerak bo'lgan dolzarb masalalardan hisoblanadi. Dunyo va respublikamiz miqyosida yoshlarning qobiliyatlari, iste'dodlari, ichki imkoniyatlarini, o'ziga xos individual-psixologik xususiyatlarini tadqiq etish tendentsiyalari

kuzatilmoqda. Yosh avlodning shaxs va sub'ekt sifatida shakllanishi, aqliy rivojlanishi, tarbiyalanganlik darajasini yuksaltirish maktabgacha ta'lim tashkilotlaridan boshlanadi. Mazkur jarayonning samarali tashkil etilishi va puxta boshqarilishi ta'lim tizimining uzluksizligini ta'minlovchi muhim omil hisoblanadi. Zero, yosh va

nozik qalbli bolalar bilan olib boriladigan pedagogik faoliyat ularning kelajakda qanday shaxs bo'lib shakllanishi, jamiyatda qanday fuqarolik pozitsiyasini egallashi bilan chambarchas bog'liqdir.

Ushbu vazifalarni amalga oshirishda maktabgacha ta'lim tashkilotlarida yosh avlodning aqliy-intellektual, estetik, jismoniy hamda ma'naviy rivojlanishini ta'minlashga qaratilgan chora-tadbirlarni yanada takomillashtirish alohida ahamiyat kasb etmoqda. Bu jarayonda pedagog-rahbar jamiyat tomonidan yosh avlod ta'lim-tarbiyasiga qo'yilgan ijtimoiy buyurtmaning asosiy ijrochisi sifatida namoyon bo'lishi tabiiydir. Bugungi globallashtirish, texnologiyalar va axborotlashtirish jadal rivojlanayotgan davrda maktabgacha ta'lim tizimini isloh qilish, barkamol shaxsni tarbiyalash va ularga zamonaviy ta'lim berish masalalari ustuvor vazifalardan biri sifatida qaralmoqda. Mazkur masalalarni samarali hal etish maktabgacha ta'lim tashkilotlari rahbar xodimlaridan yuqori kasbiy kompetensiya, yetuk boshqaruv salohiyati va yuksak insoniy fazilatlarni talab etadi.

Avvalo, rahbar shaxsda vatanparvarlik va yurtparvarlik tuyg'ulari shakllangan bo'lishi, ona yurtini chin dildan sevishi va qadrlashi, xalq manfaatlarini yo'lida fidoyilik ko'rsatishga tayyor bo'lishi, o'z kasbining mohir ustasi va chuqur bilimdoniga aylanishi, shuningdek, atrofida qilargana namuna bo'la olishi kutiladi. Jamoatchilik rahbarining mustaqil fikrlash qobiliyatiga ega, keng dunyoqarashli, uzoqni ko'ra biladigan, e'tiqodi mustahkam, irodasi kuchli, or-nomusli, halollikni hayotiy tamoyil deb biladigan, yangilikka intiluvchan, tashabbuskor va tadbirkor bo'lishini, shu bilan birga tashkilotchilik qobiliyati rivojlangan, talabchan va qat'iyatli shaxs sifatida ajralib turishini istaydi.

Hozirgi davrning bu talabi – matabgacha ta'lim tarbiyalanuvchilarini axloqan va ma'nan yetuk, komil insonlar qilib tarbiyalash vazifalarini bajarishni talab etadi. MTT rahbarlari va pedagog kadrlari oldida turgan eng dolzarb vazifalardan biri – erkin fuqaro ma'naviyatini, ozod shaxsni shakllantirish masalasidir. Boshqacha aytganda, o'z xaq-huquqlarini taniydigan, o'z kuchi va imkoniyatlarini anglagan, atrofda sodir bo'layotgan

voqea va hodisalarga mustaqil munosabat bilan yondashgan, ayni zamonda shaxsiy manfaatlarini mamlakat va xalq manfaatlari bilan uyg'un xolda quradigan erkin, har jihatdan barkamol insonlarni tarbiyalash lozim. Shu jihatdan olganda, barkamol insonni tarbiyalash avvalo, pedagoglardan ulkan mahorat va mas'uliyatni talab qiladi. Ustozlik mahorati va tarbiyachilik san'atining tayyor andozasi yoki qolipi mavjud emas. Ushbu san'atni egallash uchun insondan katta kuch, ijodkorlik va ko'p yillik tajriba talab etiladi.

Maktabgacha ta'lim tizimining yangi avlod rahbarlarini shakllantirish masalasi ham kundalik dolzarb ahamiyat kasb etuvchi masalalar sirasiga kiradi. Bunda rahbarning muvofiqlashtirish, rejalashtirish, tartibga solish, nazorat qilish va baholash vazifalari bilan uyg'unlikda bajarilishi lozim bo'lgan vazifalari to'g'risida e'tirof etilgan funktsiyalar bolalarning intellektual jihatdan voyaga yetishiga, ma'naviy barkamol shaxs bo'lib shakllanishiga va pedagog xodimlarning ilmiy-ma'naviy jihatdan o'sishiga, siyosiy va fuqarolik pozitsiyasining mustahkamlanishiga olib keladi.

MTT pedagog xodimlaridan keng bilimdonlik, puxta amaliy tayyorgarlik, yuksak pedagogik mahorat, kompetentlik va ijodkorlik talab etiladi. Maktabgacha ta'lim jarayonida insonparvarlik omilini ta'minlaydigan ustozlarning shaxsiy sifatlariga quyidagilar kiradi: talabchanlik, haqqoniylik, halollik, mehribonlik, xushmomalalik. Ushbu sifatlar pedagogning ta'lim-tarbiya oluvchilar uchun ahamiyatini belgilashi kerak.

Zero, shaxsiy sifatlar o'qitish va tarbiyalash mahoratiga ta'sir ko'rsatadi. O'zbekistonda maktabgacha ta'lim tizimini tubdan isloh qilishda ta'lim jarayonning barcha shakllarini eng qulay va samarali holatda tashkil etish, ularni shaxs kamoloti maqsadlari tomon yo'naltirish, tarbiyalanuvchilarda dunyoqarash, qobiliyatni shakllantirish va ularda jamiyat uchun zarur bo'lgan faoliyatga moyillik uyg'otishdir. Pedagogning ko'p qirrali faoliyati va uning qobiliyati, ijodkor va fidoiy bo'lishi hamda shogirdlarni barkamol insonlar qilib tarbiyalash masalasi davlat siyosati darajasidagi dolzarb masalalardan biridir. Pedagogik mahoratga ega bo'lgan pedagog tarbiyadagi qiyinchiliklarni yengishga qodir bo'lgan nufuzli rahbar, o'sib kelayotgan yosh

avlodning ma'naviy dunyosini tushuna oladigan, ularning tuyg'ularini his qila oladigan, ichki dunyosi nozik bo'lgan bola shaxsiga mohirlik bilan avaylab yondashadigan, donolik va ijodiy dadillik, ilmiy tahlil, xayol va fantaziya, chuqur ilmiy tafakkurga ega bo'lgan shaxslardir. Mustaqil O'zbekistonda pedagoglik kasbiga hurmat e'tibor va uni sharaflash beqiyosdir, shu bilan birga ustozlar oldiga qo'yiladigan mas'uliyat ham katta. Hozirgi kunda o'zining fidokorona mehnati bilan yosh avlodni o'qitish va tarbiyalash sifatini oshirishga katta hissa qo'shayotgan ijodkor pedagoglar, olimlar, tadqiqotchilar soni yil sayin ortib bormoqda. Bularning barchasi mustaqil O'zbekiston diyorida pedagog shaxsiga bo'lgan e'zoz, e'tibordan dalolatdir. Maktabgacha ta'lim tashkilotlari o'quv faoliyatining sifati o'quv jarayonini rejalashtirish, uni amalga oshirish, o'quv reja, dasturlarining mazmun mohiyati bilan yemas, balki tahsil oluvchilarning olgan bilimlari, malaka va ko'nikmalari, mustaqil ravishda olgan bilimlari bilan bog'liq ta'lim natijasi sifati bilan belgilanmoqda. Abu Nasr Farobiyning "Fozil odamlar shahri" asarida keltirilgan bosh g'oya, ya'ni: "... faqat ilm va bilimlar jamiyatni rivojlantirishi, davlatni taraqqiy ettira olishi mumkinligi", to'g'risidagi g'oyasiga monand ravishda sifatli ta'lim boshqaruvini amalda joriy etish talab etiladi. Demak, bugungi kunda jahon andozalariga tenglashtirilgan ta'lim sifat tizimi asosida mutaxassislar tayyorlashga alohida e'tibor qaratilmoqda. Bunda pedagogdan ta'lim berishda yuksak mahorat talab etiladi.

Xulosa: Yuqoridagilardan kelib chiqib, bugungi kunda davlat va nodavlat maktabgacha ta'lim tashkilotlarida ta'lim va tarbiya sifatini takomillashtirish muammosini alohida tadqiqot predmeti sifatida o'rganish ehtiyoji sezilmoqda. Muammoning yechimini topish uchun:

- ✚ davlat va nodavlat maktabgacha tarbiya tashkilotlari xodimlarining malakasini oshirishda «tarbiya kvalimetriyasi» va «ta'lim kvalimetriyasi» tushunchalarini ilmiy jihatdan tavsiflash;

- ✚ davlat va nodavlat maktabgacha tarbiya tashkilotlari boshqarishning metodologik va nazariy asoslarini sifatli menejment nuqtai nazaridan tadqiq qilish;

- ✚ davlat va nodavlat maktabgacha tarbiya tashkilotlariga qo'yiladigan davlat talablarini tabaqalashtirilgan yondashuv asosida takomillashtirish;

- ✚ davlat va nodavlat maktabgacha tarbiya tashkilotlari xodimlarining malaka oshirishdan keyingi faoliyati samaradorligi monitoringini joriy etish bo'yicha tavsiyalar ishlab chiqish;

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Mansurova S.R "Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida ta'lim jarayonini yanada takomillashtirish pedagogik muammo sifatida" Oriental Renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences VOLUME 2 | ISSUE 1 ISSN 2181-1784 Scientific Journal Impact Factor SJIF 2021: 5.423

2. Abdurahimova D.A. Xalq og‘zaki ijodi namunalari vositasida maktabgacha yoshdagi bolalarni ma’naviy-axloqiy tarbiyalash tizimini takomillashtirish: Pedagogika fanlari doktori (DSc) ... avtoreferati. – Toshkent, 2020. – 74 b. (B.31)
3. A’zamova M.N. Maktabga tayyorlov guruhlarida tarbiyalanuvchilarida do‘stona munosabatlarga asoslangan hamkorlik ko‘nikmalarini shakllantirish tizimini takomillashtirish: Pedagogika falsafa doktori (phd) avtoreferati. –Toshkent, 2020. – 45 b. (B.18)

